

Cambridge University Press

978-1-108-00637-8 - Grammatici Latini, Volume 2: Prisciani Institutionum Grammaticarum Libri I-XII

Edited by Heinrich Keil and Martin Hertz

Excerpt

[More information](#)

PRISCIANVS CAESARIENSIS GRAMMATICVS

IVLIANO CONSVLII AC PATRICIO.

p. 533/4 ed. Putsch.

p. 3. 4 ed. Krehl.

Cum omnis eloquentiae doctrinam et omne studiorum genus sapientiae luce praefulgens a Graecorum fontibus derivatum Latinis proprio sermone invenio celebrasse et in omnibus illorum vestigia liberalibus consecutos artibus video, nec solum ea, quae emendate ab illis sunt prolata, sed etiam quosdam errores eorum amore doctorum deceptos imitari, in quibus maxime vetustissima grammatica ars arguitur peccasse, cuius auctores, quanto sunt iuniores, tanto perspicaciores, et ingeniis floruisse et diligentia valuisse omnium iudicio confirmantur eruditissimorum — quid enim Herodiani artibus certius, quid Apollonii scrupulosis quaestionibus emulcleatius possit inveniri? — cum igitur eos omnia fere vitia, quaecumque antiquorum Graecorum commentariis sunt relicta artis grammaticae, expurgasse comperio certisque rationis legibus emendasse, nostrorum autem neminem post illos imitatorem eorum extitisse, quippe in negligentiam ca-

Institutio prisciani de arte incipit grammatica .. priscia caesariensis grammaticus iuliano consuli ac patricio *G* Incipit institutio prisciani viri disertissimi caesariensis doctoris urbis romae constantinopolitane iuliano consuli ac patricio de arte grammatica . . . ~ *K* Incipit prisciani voluminis manus m. rec. (x), quae fol. 1^a conscripsit, in *H. inscriptione carent A et, primo quaternione amisso, B, qui liber nunc inc. a verbis lib. I § 36 ov corripientes vel magis v grammaticus L*

1 eloquentiae *D* 2 derivatum *ADGK et sic saepe libri* 3 celebrasse *D* eorum *x* liberalibus *GK* consecutos *D* 4 nec in his solum *GL* nec solum in his *K* ea om. *ADHGLK* emendata in emendatae corr. *L* prolata] sic, in marg. add. vel stricta *R* scripta *rell.* 5 etiam deceptos quosdam *K* amore graecorum doctorum *GLK* deceptos om. *K* 6 maxime] maxime graeca *GLK* maxime graeca *d* vetustissima *R* ars] arte *RAD* num arte arguitur peccatum esse? 7 perspicaciores *ADL* et diligentia valuisse *h. l. om. GL* et diligentia — eruditissimorum om. *D* diligentia *K* diligentia *x* 8 iudicio *A* confirmantur] a confirmatur *A* eruditissimorum et diligentia valuisse *GL, restituit ord. l* quid Herodiani (*i. e.* quid enim rodiani) *ni fallor in loco valde detrito R* 9 Herodiani] *d* herodiani *D* certius *H* appollonii *L* appollonii *G* appollonii *D* scrupulosis] scrupulosis difficilibus *q* *K* scrupulosis difficilibus *G* scrupulosis difficilibusque *g* scrupulosis difficilibus^q *L* 11 Graecorum om. *ADx* grammaticae comperio expurgasse *x* 12 comperio *R* rationis *ex* rationibus corr. *H* 13 extitisse *G* extitisse *LK*

GRAMMATICI LATINI II.

1

dentibus studiis literarum propter inopiam scriptorum, quamvis audacter, sed non impudenter, ut puto, conatus sum pro viribus rem arduam quidem, sed officio professionis non indebitam, supra nominatorum praecepta virorum, quae congrua sunt visa, in Latinum transferre sermonem, collectis etiam omnibus fere, quaecumque necessaria nostrorum quoque inveniuntur 5 artium commentariis grammaticorum, quod gratum fore credidi temperamentum, si ex utriusque linguae moderatoribus elegantiora in unum coeant corpus meo labore faciente, quia nec vituperandum me esse credo, si eos imitor, qui principatum inter scriptores Graecos artis grammaticae possident, cum veteres nostri in erroribus etiam, ut dictum est, Graecos 10 aequiperantes maximam tamen laudem sunt consecuti.

Exemplum etiam proponere placuit, ne pigeat alios etiam a me vel ignorantia forte praetermissa vel vitiose dicta, — nihil enim ex omni parte perfectum in humanis inventionibus esse posse credo, — sua quoque industria ad communem literariae professionis utilitatem congrua rationis 15 proportione vel addere vel mutare tractantes. namque festinantius quam volui hos edere me libros compulerunt, qui alienis laboribus insidiantes furtimque et quasi per latrocinia scripta aliis subripientes unius nominis ad titulum pertinentis infanda mutatione totius operis in se gloriam transferre 4 conantur. sed quoniam in tanta operis materia impossibile est aliquid perfectum breviter exponi, spatium quoque veniam peto, quamvis ad Herodiani scriptorum pelagus et ad eius patris Apollonii spatiosa volumina meorum compendiosa sunt existimanda scripta librorum.

Huius tamen operis te hortatorem sortitus iudicem quoque facio, Iuliane consul ac patricie, cui summos dignitatis gradus summa adquisivit in omni studio ingenii claritudo, non tantum accipiens ab excelsis gradibus honorum pretii, quantum illis decoris addens tui, cuius mentem tam Homeri credo quam Virgilii anima constare, quorum uterque arcem possederat musicae, te tertium ex utroque compositum esse confirmans, quippe non minus Graecorum quam Latinorum in omni doctrinae 30 genere praefulgentem. || tibi ergo hoc opus devoevo, omnis eloquentiae

1 litterarum *G* quā^{uis} audaciter *R* 3 officio *A* 4 iussa *A* 7 elegantiora] *d* elegantiora *AGDL* 8 quia *om.* *AL* add. *l* a perandum me esse *inc. fol.* 1^b *et man. ant. in H* me *om.* *GL* add. *l* 9 imitor *L* graecos *ex* gratios *corr.* *R* grecos *D* grammaticae artis *GL* 10 veteris *A* 11 aequiperantes *H* sunt laudem *ADH*

12 etiam] quoque *AD* 13 ignorantia *L* vel etiam vitiose *GL* nil *D* 14 credo esse inventionibus posse *ADH* 15 professionis *L* 16 mutare *GK* *et sic saepe hi libri* festinatus *L* 17 addere *G* libros me *GL* 18 latrocinia *H* surripientes *GLK* nominis unius *K* 20 quā *H* operis add. *l* materia] *l* materiae *L* 21 herodiani *R* 22 pelagus in pelagus *corr.* *D* paris *d* appollonii *DHGK* appollini *k* 23 si^{nt} *D* existimanda in ras. *l* 24 hortatorem *H*

25 adquisivit *G* adquisivit *L* adquisivit *K* 26 accipiens *G* 27 pretii *R* praetii *A* praetii *H* 28 animo *GLK* 29 possederet *K* musicae, te tertium ex utroque] *r* musicae. Tertium in utroque *R* compositum *G* esse ego *ALK* 31 genere *om.* *H* add. *h* opus hoc *H* post opus add. quasi ad deum *GL* quasi Deo

PRISCIANI AD IVLIANVM EP.

3

p. 535/6 P.

p. 6–8 K.

praesul, ut quantumcumque mihi deus annuerit suscepti laboris gloriam, te comite quasi sole quodam dilucidius crescat.

Titulos etiam universi operis per singulos supposui libros, quo facilius, quicquid ex his quaeratur, discretis possit locis inveniri.

5 Primus liber continet de voce et eius speciebus; de litera: quid sit 5
litera, de eius generibus et speciebus, de singularum potestate, quae in
quas transeunt per declinationes vel compositiones partium orationis.

Secundus de syllaba: quid sit syllaba, quot literis constare potest et
quo ordine et quo sono, de accidentibus singulis syllabis; de dictione: quid
10 sit dictio, quae eius differentia ad syllabam; de oratione: quid sit oratio,
quot eius partes, de earum proprietate; de nomine: quid sit nomen, de
accidentibus ei, quot sunt species propriorum nominum, quot appellativo-
rum, quot adiectivorum, quot derivativorum; de patronymicis: quot eorum
15 formae, quomodo derivantur, ex quibus primitivis; de diversis possessivo-
rum terminationibus et eorum regulis.

Tertius de comparativis et superlativis et eorum diversis extremitatibus:
ex quibus positivis et qua ratione formantur; de diminutivis: quot eorum
species, ex quibus declinationibus nominum, quomodo formantur.

Quartus de denominativis et verbalibus et participialibus et adverbialibus
20 libus: quot eorum species, ex quibus primitivis, quomodo nascuntur.

Quintus de generibus dinoscendis per singulas terminationes; de numeris;
de figuris et earum compage; de casu. |

Sextus de nominativo casu per singulas extremitates omnium nominum,
tam in vocales quam in consonantes desinentium, per ordinem; de
25 genitivorum tam ultimis quam paenultimis syllabis.

Septimus de ceteris obliquis casibus, tam singularibus quam pluralibus.

K aeloquentiae presul *D* 1 quantumcumque *H* deus mihi *L* suscepti
laboris] *h* susceptoris *H* 2 sole quodam] *l* quodam sole *GL* delucidius *GLK*
3 subposui *A* quo] quos *R* quo et ^{uel ut} *r* 4 post inveniri: finit pr̄.
Incip̄ cap̄ *add. g* 5 huius *GL* eius peciebus *H* et quid *GL* 6 de hu-
ius *G* quae et in *GLK* 7 vel] et *K* 8 sillaba *L* et sic saepe *codd.* et
quot *K* quot] quod *R* 9 ordine ^{et} quo sono *A* accedentibus *L* accentibus *RD*
syllabis singulis *K* 10 defferentia *K* differentia ^{sit} ad *L* 11 quot] quod *R*
quot sunt eius *K* et de *GLK* eorum *H* proprietate] proprietate hoc est
praenomen cognomen et agnomen, *add. gloss. ad vocc. sqq.* quot sunt species propri-
orum nominum *pertinente. R* proprietate et ordinatione *DL* proprietate et de ordinatione
GK 12 accedentibus *L* ei *om. G* eius *AL* quod *R* quod *R* appellativorum *A*
13 quod adiectivorum *R* quod *R* quot derivativorum *om. H* derivatorum *A*
patronymicis *L* patronomicis *RADGKH* et sic et similiter in libris saepissime est peccatum
quod *R* 14 et ex *AH* ^{et} ex *L* 15 et eorum] sic in *litura ni f. G* et de *g*
16 et superlativis *om. R* 17 possitivis *G* firmantur *K* de diminutivis] *h*
Deminutivis *H* diminutivis *GL* ex deminutivis *corr. in L* quod *R* 18 spe-
ties *A* quibus primitivis declinationibus *H* 19 de *om. R* verbalibus *DH* in
verbalibus *corr. in H* adverbialibus quod *R* 20 species *A* 21 dinoscendis *K*
dinocendis *D* 22 casu *om. R* 24 disinentium *G* 25 genitivorum *RDGLK* et
sic persaepe singuli libri paenultimis *G* penultimis in penultimis *corr. L* 26
caeteris *L* obliquis in obliquis *corr. G* tam in *GK* quam in *GK*

1*

Cambridge University Press

978-1-108-00637-8 - Grammatici Latini, Volume 2: Prisciani Institutionum Grammaticarum Libri I-XII

Edited by Heinrich Keil and Martin Hertz

Excerpt

[More information](#)

4

PRISCIANI AD IVLIANVM EP.

p. 535/6 P.

p. 8 K.

Octavus de verbo et eius accidentibus.

Nonus de regulis generalibus omnium coniugationum.

Decimus de praeterito perfecto.

Vndecimus de participio.

Duodecimus et tertiusdecimus de pronomine.

5

Quartusdecimus de praepositione.

Quintusdecimus de adverbio et interiectione.

Sextusdecimus de coniunctione.

Septimusdecimus et octavusdecimus de constructione sive ordinatione partium orationis inter se. | ||

10

1 et de eius *H* accidentibus] *d* accidentibus *D* 3 post perfecto *add.* et praeterito perfecto primae et secundae coniugationis *h* 4 participatio *D* participio cum accidentibus *GL* 5 de pronomine et tertiusdecimus *R* 6 praepositione *d* 7 interiectione *R* 9 ordinatione omnium partium *K* post inter se: explicativum .. *g*

Cambridge University Press

978-1-108-00637-8 - Grammatici Latini, Volume 2: Prisciani Institutionum Grammaticarum Libri I-XII

Edited by Heinrich Keil and Martin Hertz

Excerpt

[More information](#)

LIBER PRIMVS.

p. 537 P.

DE VOCE.

p. 9 K.

Philosophi definiunt, vocem esse aerem tenuissimum ictum vel suum I 1
sensibile aurium, id est quod proprie auribus accidit. et est prior definitio
a substantia sumpta, altera vero a notione, quam Graeci *ἔννοια* dicunt,
hoc est ab accidentibus. accidit enim voci auditus, quantum in ipsa est.

5 Vocis autem differentiae sunt quattuor: articulata, inarticulata, literata,
illiterata. articulata est, quae coartata, hoc est copulata cum aliquo sensu
mentis eius, qui loquitur, profertur. inarticulata est contraria, quae a nullo
affectu proficiscitur mentis. literata est, quae scribi potest, illiterata, quae
scribi non potest. inveniuntur igitur quaedam voces articulae, quae pos-
10 sunt scribi et intellegi, ut:

Arma virumque cano,

quaedam, quae non possunt scribi, intelleguntur tamen, ut sibili hominum
et gemitus: hae enim voces, quamvis sensum aliquem significant proferentis
eas, scribi tamen non possunt. aliae autem sunt, quae, quamvis scribantur, 2
15 tamen inarticulae dicuntur, cum nihil significant, ut 'coax', 'cra'. aliae |

DE VOCE *RH* INCIPIT LIBER PRIMVS. DE VOCE. *L* INCIPIT LIBER DE VOCE ET LITTERA
A INCIPI. ARS PRISCIANI GRAMMATICI CAESARIENSIS DE VOCE *D* INCIPI ARS PRISCIANI GRAMMATICI
caesariensis LIBER PRIMVS DE VOCE ... *G* incipit ars prisciani grammatici caesariensis
liber primus de voce. *K*

1 diffiniunt *GLK* suum sensibile] *sic ex corr.* *l* sonum sensibilem *GK et, ni*
f., *L* 2 proprie] *r* propriae *R* definitio *GLK* 3 notione] *l* notitione *G* nota-
tione *LK* uel notatione *g* ENNOIAN *A* HNOIAN *G* HNOYAN *L* 4 accedentibus
L enim *om.* *DL add. dl* uox auditui *ex corr.* *l* ipso *ex corr.* *l* ipsa
est] *d* ipsa voce est *D* 5 differentiae *G* quattuor *G* 6 illiterata *om.* *R* inlit-
terata *Dr* 7 contraria uox quae *GL* 8 mentis proficiscitur *GL* Littera *H* quae]
d que *D* Illiterata *RD* Illiterata *r* est que scribi *D* 11 *Verg. Aen.* I 1

12 quedam que *D* quedam quae *d* scribi intelliguntur *Ll* post tamen *add.*
ab ipsis proferunt eas *R del.* *r* sibili *g* 13 hae enim] *r* Haenim *R* enim]
autem *G* significant *L* significaent *l* 14 sunt uoces quae *K* 15 inarticulae]
r inarticulae *RH* dicuntur] sunt *GL* significant *GL* coax *cra*] *g* corax *cra* *GL*
cra] *Di* uel *crax d* *crax K* post *cra.* *add.* eas enim uoces quamquam (quam-
quam *K*) intelligimus de quo sint uolucra (uolucra *l* uolucrae *L*) profectae tamen in-
articulae dicuntur, quia uox ut superius (·i· dixi *add. g* diximus *K*) inarticulata
est quae a nullo affectu proficiscitur mentis *GL et in schedula quadam codici insuta.*

vero sunt inarticulatae et illiteratae, quae nec scribi possunt nec intellegi, ut crepitus, mugitus et similia. scire autem debemus, quod has quattuor species vocum perficiunt quattuor superio||res differentiae generaliter voci accidentes, binae per singulas invicem coeuntes. ‘vox’ autem dicta est vel a vocando, ut ‘dux’ a ducendo, vel ἀπό τοῦ βῶν, ut quibusdam placet. 5

DE LITERA.

II 3 Litera est pars minima vocis compositae, hoc est quae constat compositione literarum, minima autem, quantum ad totam comprehensionem vocis literatae — ad hanc enim etiam productae vocales brevissimae partes inveniuntur — vel quod omnium est brevissimum eorum, quae dividi possunt, id quod dividi non potest. possumus et sic definire: litera est vox, 10 quae scribi | potest individua.

Dicitur autem litera vel quasi legitera, quod legendi iter praebet, vel a lituris, ut quibusdam placet, quod plerumque in ceratis tabulis anti- 4 qui scribere solebant. literas autem etiam elementorum vocabulo nuncupaverunt ad similitudinem mundi elementorum: sicut enim illa coeuntia omne 15 perficiunt corpus, sic etiam haec coniuncta literalem vocem quasi corpus aliquod componunt vel magis vere corpus. nam si aer corpus est, et vox, quae ex aere icto constat, corpus esse ostenditur, quippe cum et tangit aurem et tripertito dividitur, quod est suum corporis, hoc est in altitudinem, latitudinem, longitudinem, unde ex omni quoque parte potest audiri. 20 praeterea tamen singulae syllabae altitudinem quidem habent in tenore, crassitudinem vero vel latitudinem in spiritu, longitudinem in tempore.

Litera igitur est || nota elementi et velut imago quaedam vocis literatae, quae cognoscitur ex qualitate et quantitate figurae linearum. hoc ergo interest inter elementa et literas, quod elementa proprie dicuntur ipsae pro- 25

add. nota m. aequalis sed in libro romano non habetur *K* aliae] *r* alia *R* 1 et *add. l* illiterate *R* inliterate *D* inliteratae *d* que *D* quae *d* et sic saepe e in *codd. RD* in ae *corr. rd* 2 ut strepitus *GLh* et mugitus *Gr* has] *r* as *R* quattuor *GK* 3 proficiunt *G* quattuor *GK* differentiae *G* accedentes *L* 5 a ducendo] *r* adducendo *R* quidam *A* 6 DE LITERA *om. H* Lyttera *G* Lyttera *g* compositae *D* compositae *G* constat ex *A* compositione *D* 7 minima est autem *L* ad totam *add. g* comprehensionem *D* adprehensionem *G* adprehensionem *g* 9 est *om. GL* *add. l* quae] qui *D* que *d* 10 non *add. k* diffinire *GLK* 12 vel *om. RA* *add. a* legitera] *k* legittera *R* ligitera *K* legendi] *g* legentibus *GL* prebeat *R* 13 antiqui in ceratis tabulis *DHr* caeratis *RALG* coeratis *K* 14 solebant] *g* volebant *G* solebant literas. Litteras *Dr* litteras *del. d* autem *om. G* ylementorum *G* vel elimentorum *g* elimentorum *K* et in *ras. L* uocabulo *ex* uocabula *corr. G* noncupauerunt *GL* noncupauerunt *K* 15 ylementorum *G* elimentorum *LK* et sic saepe in hoc voc. peccatum est in libris enim *add. l* 16 hae coniunctae *DHGLK* 17 aliquid *A* componunt *DH* vere (*ex* aere *corr.*) corpus est *G* est *om. L* 18 icto] *r* hicto *R* et *add. r* tangit *K* 20 longitudinem *LK* longitudinem *G* quoque *om. ADH* 22 crasitudinem *L* nero *om. D* longitudinem *GLK* 23 est igitur *GL* nota est *K* elementi *LK* ylementi *G* uelud *H* uelut quaedam *D* quaedam imago *d* 25 et] vel *GL* proprie] *rd* propriae *RDK* pronuntiationes] *d* pronuntiationes *D*

Cambridge University Press

978-1-108-00637-8 - Grammatici Latini, Volume 2: Prisciani Institutionum Grammaticarum Libri I-XII

Edited by Heinrich Keil and Martin Hertz

Excerpt

[More information](#)

LIBER I 2—7

7

p. 539. 40 l.

p. 11. 12 K.

nuntiationes, notae autem earum literae. abusive tamen et elementa pro
literis et literae pro elementis vocantur. cum enim dicimus non posse con- 5
stare in eadem syllaba r ante p, non de literis dicimus, sed de pronun-
tiatione earum: nam quantum ad scripturam possunt conjungi, non tamen
5 etiam enuntari, nisi postposita r.

Sunt igitur figurae litterarum quibus | nos utimur viginti tres, ipsae
vero pronuntiationes earum multo ampliores, quippe cum singulae vocales
denos inveniuntur sonos habentes vel plures, ut puta a litera brevis quat-
tuor habet soni differentias, cum habet aspirationem et acuitur vel grava-
10 tur, et rursus cum sine aspiratione acuitur vel gravatur, ut ‘habeo habē-
mus’, ‘abeo abimus’. longa vero eadem sex modis sonat: cum habet
aspirationem et acuitur vel gravatur vel circumflebitur et rursus cum sine
aspiratione acuitur vel gravatur vel circumflebitur, ut ‘hānis hāmorū
hāmus’, ‘ārae ārarū āra’. similiter aliae vocales possunt proferri.

15 Praeterea tamen i et u vocales, quando mediae sunt, alternos inter 6
se sonos videntur confundere, teste Donato, ut ‘vir’, ‘optimus’, ‘quis’.
et i quidem, quando post u consonantem loco digamma functam Aeolici
ponitur brevis, sequente d vel m vel r vel t vel x, sonum y Graecae vi-
detur habere, ut ‘video’, ‘vim’, ‘virtus’, ‘vitium’, ‘vix’, u autem, quam-
20 vis contractum, eundem tamen [hoc est y] sonum habet, inter q et e vel
i vel ae diphthongum positum, ut ‘que’, ‘quis’, ‘quae’, nec non inter
g et easdem vocales, cum in una syllaba sic invenitur, ut ‘pingue’, ‘san-
guis’, ‘linguae’.

In consonantibus etiam sunt differentiae plures, transeuntium in alias
25 et non transeuntium, quippe diversae sunt potestatis. ||

Accidit igitur literae nomen, figura, potestas:

Nomen, velut a, b. et sunt indeclinabilia tam apud Graecos elemen- III 7

I autem om. D abussive G tamen et elementa Dd 4 coniungi GK
5 etiam om. AH pronuntari G postposita G 6 ante Sunt igitur *inscriptio-*
nem de sono uocalium *exhibent* R.A De sono uocalium *questio* d XXIII r XXIII
R 8 plus (plures l) ut pote GL ut pote h lintera A 9 soni habet GL
et ante acuitur del. h 10 rursus D et acuitur L post uel grauat *om.*
ut habeo — cum sine asp. acuitur uel grauat R add. r, quae m. et ipsa om. uel
circumflebitur; hoc a *tertia quadam m. add.*, quae *notas ad exempla ascripsit*: cum
aspiratione ante voce. ut habeo habemus, sine aspiratione ad abeo abimus 11 lon-
gua G longua L habeat K 12 et post aspirationem del. h gratur H cir-
cumflebitur Lg et rursus — uel circumflebitur om. L in *mg. add. l* 13 et acui-
tur GK circumflebitur] d circumflebitur D 14 similiter] d et similiter D Si-
militer — proferri ad *margin. add. K* aliquae G 16 Donat. art. gr. I 2, 1 p. 1735
P. optimum] d optimum ni f. in *titura* D quis om. L add. l 17 digamma]
uel ae
r digammae RK digammi L digammi G aeolici] r aeolice R aeolicae K eolicae G
18 uel t om. R add. r uidentur in uidetur corr. H 19 uir*** (tus) R
21 ae] e R dyptongon Rd dyptongum Dr ut que quis quae r ut quaeque R
22 syllaba — ut in *margin. add. l* pingue l et ex corr. r pinguae L 24 etiam]
nero l 25 potestates in potestatis corr. L 26 De accidentibus litterarum et cur
litterae non declinantur *inscr. L* De accidentibus litteris A de accidentibus litterarum
in *margin. d* post nomen: figura potestas. Nomen om. H Accidit igitur litterae
tria nomen figura potestas. Nomen h 27 uelud H elementorum (ylemento-

Cambridge University Press

978-1-108-00637-8 - Grammatici Latini, Volume 2: Prisciani Institutionum Grammaticarum Libri I-XII

Edited by Heinrich Keil and Martin Hertz

Excerpt

[More information](#)

S

PRISCIANI INST.

p. 540 P.

p. 12—14 K.

forum nomina quam apud Latinos, sive | quod a barbaris inventa dicuntur, quod esse ostendit Varro in II de antiquitate literarum, docens lingua Chaldaeorum singularum nomina literarum ad earum formas esse facta et ex hoc certum fieri, eos esse primos auctores literarum, sive quod simplicia haec et stabilia esse debent quasi fundamentum omnis doctrinae im- 5 mobile, sive quod nec aliter apud Latinos poterant esse, cum a suis vocibus vocales nominentur, semivocales vero in se desinant, mutae a se incipientes vocali terminentur, quas si flectas, significatio quoque nominum una evanescit.

Vocales igitur, ut dictum est, per se prolatae nomen suum ostendunt, 10 semivocales vero ab e incipientes et in se terminantes, absque x, quae ab i incipit per anastrophe Graeci nominis ξ̄, quia necesse fuit, cum sit semivocalis, a vocali incipere et in se terminare, quae novissime a Latinis assumpta post omnes ponitur literas, quibus Latinae dictiones egent (quod autem ab i incipit eius nomen, ostendit etiam Servius in commento 15 quod scribit in Donatum his verbis: semivocales sunt septem, quae ita proferuntur, ut inchoent ab e litera et desinant in naturalem sonum, ut ef, el, em, en, er, es, ix. sed ix ab i inchoat. id etiam Eutropius confirmat dicens: una duplex ix, quae ideo ab i incipit, quia apud Graecos in eandem desinit), mutae 20 autem a se incipientes et in e vocalem desinentes, exceptis q et k, quarum altera in u, altera in a finitur, sua conficiunt nomina. h | enim aspirationis magis est nota.

rum G) nomina tam apud graecos LG aput graecos H 1 quod^a barbaris Dd 2 verba quod esse — auctores literarum om. RADH in marg. add. d, in schedula ad § 2 laud. exhibet K, ut haec voce. et ipsa a cod. Rom. ibi laud. videantur afuisse, om. ead.: ex L ed. Bondamus var. lect. II 13 p. 296, Walchius emendat. Livian. p. 172 sq. cf. Ritschelium de Varr. disc. libris p. 54 sq. mus. phil. VI p. 529 sq. 557 esse om. d post literarum: docens — literarum om. d 3 caldeorum GK 4 eos] eorum G simplitia hec A 5 et om. K immobile D immobile G 7 disinant G dissinant K mutae L, qui in sqq. ubique fere mutus incipientes a se L 8 quas si] d quasi AD 9 evanescit una K 10 per se prolatae ut dictum est GL 11 et add. k quae sola ab GLK 12 anastrophe G apostrophen RAD semiuocalis] r semiuocales R 13 terminare] GK terminari k uel terminari g a Latinis om. h 14 assumpta] r assumpta R adsumpta ADH latine dictiones (dictiones r) R 15 huius GL Servius] r servus R 16 scribit H scripsit GLK Donatum] r Donato R uerbit. A pertinent haec Serviana ad Don. art. I 2, 2 p. 1736 P. 5 L.: ad nos vero non propagatus est nisi commentarius Servianus in Don. librum alterum, qui exat in gramm. vet. ed. Putsch. p. 1779 sqq.; similia, sed non prorsus eadem, praebet Sergius in comm. in lib. I Donati p. 1828 P. sunt] inquit sunt GL 17 desinant] r designant R disinant GL dissinant K 18 f. l. m. n. r. s. x R x h Sed x RGdh Eutropius] auctor breuiarii hist. R., quem praeter istum libellum 'καὶ ἄλλα' scripsisse tradit Suidas s. v., cf. tanen G. I. Vossium de hist. Lat. II 8 p. 198 ed. alt. et Tzschuckium in Eutrop. p. 23 ed. a. 1796 p. XIX ed. a. 1804 ix] ex corr. r x GLKh 20 eadem R eam GL eadem l disinit GL dissinit K mutae et sic in sqq. fere ubique K 21 uocalem e GLKh uocalem desinentes e ni f. H disinentes GL 22 finitur] desinit L disinit G conficiunt A nomina ex omnia corr. R enim] autem GL 23 est magis GL

LIBER I 7—10

9

p. 540. 41 P.

p. 14. 15 K.

Figurae accidunt quas videmus in singulis literis.

Potestas autem ipsa pronuntiatio, propter quam et figurae et nomina facta sunt. quidam addunt etiam ordinem, sed pars est potestatis literarum.

5 Ex his vocales dicuntur, quae per se voces perficiunt vel sine quibus vox literalis proferri non potest, unde et nomen hoc praecipue sibi defendunt; ceterae enim, quae cum his proferuntur, consonantes appellantur. sunt igitur vocales numero quinque: a e i o u. utimur etiam y Graecorum causa || nominum.

10 Consonantium autem aliae sunt semivocales, aliae mutae: 9

Semivocales sunt, ut plerisque Latinorum placuit, septem: f l m n r s x; sed f multis modis ostenditur muta magis, de qua post docebimus. z quoque utimur in Graecis dictionibus. hae ergo [hoc est semivocales] quantum vincuntur a vocalibus, tantum superant mutas. ideo apud Graecos quidem omnes dictiones vel in vocales vel in semivocales, quae secundam habent euphoniā, desinunt, quam nos sonoritatem possumus dicere, apud Latinos autem ex maxima parte, non tamen omnes, inveniuntur enim quaedam etiam in mutas desinentes. ‘Semivocales’ autem sunt appellatae, quae plenam vocem non habent, ut ‘semideos’ et ‘semiviros’ appellamus, non qui dimidiam partem habent deorum vel virorum, sed qui pleni dii vel viri non sunt.

Reliquae sunt mutae, ut quibusdam videtur, numero novem: b c d g 10 h k p q t. et sunt qui non bene hoc nomen putant eas accepisse, cum hae quoque pars sint vocis. qui nesciunt, quod ad comparationem bene sonantium ita sint nominatae, velut ‘informis’ dicitur mulier, non quae caret forma, sed quae male est formata, et ‘frigidum’ dicimus eum, qui non penitus expers est caloris, sed qui minimo hoc utitur: sic igitur etiam ‘mutas’, non quae omnino voce carent, sed quae exiguam partem vocis habent.

130 Vocales apud Latinos omnes sunt ancipites vel liquidae, hoc est quae facile modo produci modo corripri possunt, sicut etiam apud antiquissimos erant Graecorum ante inventionem η et ω , quibus inventis ε et o , quae

2 De potestate litterarum *inscr. A et in marg. d* pronuntiatio] *k* pronuntio *K*
 3 sed *add. l* 5 efficiunt *GL* vel] et *GL et in ras. H* 7 Caeterae *L* Caetere *R*
 quae] *d* qui *D* proferuntur] *d* profertur *D* 8 etiam] *d* autem etiam *AD* y uo-
 cali *DK* 10 sunt aliae *GL* 12 post *add. l* dicemus *A* 13 dictionibus] *r*
 dacionibus *R* 15 quidem *om. GL* 16 euphoniā *A* disinunt *G* dissinunt *K*
 posumus *L* 17 apud] *r* apud *R* ex *add. l* maxima ex *G* parte maxi-
 ma *K* 18 enim] *a* etiam *A* disinentes *G* 19 quae] quia *GL* 20 dime-
 diam *L* demediam *K* demediam vel dimediam *G* habent *om. K* 24 partes *GLK*
 sint *LKh* comparationem *D* 25 uelud *H* informis *K* non quae] *a*
 quae non *A* 26 est male *G* est *om. L bis et ante male et post male add. l* et]
 sic *GL* et sicut *l* 27 caloris] *ak* calores *A* coloris *K* qui minimo] quimo *A*
 utitur vel cocitur *GL* igitur *om. GL* 28 mutas] *g* mutas vel multas *G*
 uocis partem *K* 30 post uocales *insertum* sunt in *k*, quod *infra om. K* 31 apud]
r apud *R* sunt omnes *GL* 31 facillae *A* 32 graecorum erant *GLH in ras. et d*

Cambridge University Press

978-1-108-00637-8 - Grammatici Latini, Volume 2: Prisciani Institutionum Grammaticarum Libri I-XII

Edited by Heinrich Keil and Martin Hertz

Excerpt

[More information](#)

10

PRISCIANI INST.

p. 541. 42 P.

p. 15. 16 K.

ante ancipites erant, remanserunt perpetuo breves, cum earum productarum loca possessa sint a supra dictis vocalibus semper longis.

- 11 Sunt etiam in consonantibus longae, ut puta duplices x et z: sicut enim longae vocales, sic hae quoque longam faciunt syllabam. sunt similiter ancipites vel liquidae, ut l r, quae modo longam modo brevem, post 5 mutas positae in eadem syllaba faciunt syllabam. his quidam addunt non irrationabiliter m et n, quia || ipsae quoque communes faciunt syllabas post mutas positae, quod diversorum confirmatur auctoritate tam Graecorum quam Latinorum. Ovidius in X metamorphoseon:

Piscosamque Cnidon gravi | damque Amathunta metallis. 10

Euripides in Phoenissis:

† Ἰσότῃτ' ἔταξεν κῆριθμὸν διώρισεν.

Idem in eisdem:

Ἀπωλόμεσθα, δύο κακῶ σπεύδεις, τέκνον.

invenitur tamen m etiam ante n positum, nec produens ante se vocalem 15 more mutarum.

Καλλιμάχος:

Τῶς μὲν ὁ Μνησάρχειος ἔφη ξένος, ὃδε συναίνῳ.

e et o] e et o *RG* *H* et *ω* e et o *Dd* 1 ante *om.* *H* perpetuo] *H* cum *Heidelb.* (? perpetue teste *Lind.*) nonnullisque aliis *codd.* *Krehlianis* perpetue *Dr* perpetuae *RAGLK* 2 posesa *G* possessa *ex corr.* l possessessa *H* sunt *ADHGK* longis] *g* longuis *GLK* 3 De duplicibus consonantibus *inscr.* *L* longae] *d* longae litterae *D* longuae ut pote *GL* ut pote *Kh* ξ et ζ *L* post *z* *add.* *y* enim longuae uocales sic hae quoque longam faciunt syllabam *K* 4 longuae *G* * longuam *L* longam faciunt *om.* *R* *add.* *r* faciunt longuam syllabam *g* 5 De liquidis litteris *inscr.* *A* anticipes uelliquide *A* 1 et *r* *GKd* longuam *G* 6 possitae *G* eadem] *r* academ *R* syllaba quidem faciunt *D* Hisdem addunt *R* quidam *in marg.* *ascr.* *r* quidam] *d* quidem *D* 7 irrationabiliter *RADH* quia et ipsae *G* communem faciunt sillabam *L* 8 possitae *G* 9 *Ovid.* *metam.* X 531 10 *Cnidon*] *d*, et sic aliquot libri *Ovid.*, *Cnidon* *Ovid.* *rell.* **non *D* *Ngidon* *A* *cf.* *lib.* II § 12 *graudamue* v. l. *libror.* *Ovid.* *amathunda* *R* metallis *in metallis* *corr.* *L* 11 *Eurip.* *Phoen.* v. 512 *Matth.* 552 *Valck.* *cf.* *lib.* II § 12 *euripedes* *K* *Phoenissis*] *a* *phoenisis* *Ad* *phoenicis* *D* *phenissi* *G* *phenesi* *L* 12 *ισότῃς ἔταξε* *Euripides* ICOTHTAT &ta k, en kaia PIOMONΔIOPICCN *R* ICOTN. TAT. ETΛΞENKAI APIONON ΔIPIICEN *A* ICOTATETAZEN KATAPIOMON ΔI*PIICEN sic ni f. in loco

passim *corr.* *D* **OTE. TATETAZEN KAI APIONON ΔIPIECEN *d* OTE, TATNETA, ZEN KAI. APIMO ΔIPIICEN *G* *om.* *L* OTETA, ONHTA, ZEINK, APIONON ΔIPIECEN *sup.* *lin.* *add.* *versu* *Lat.* quando mortalia uiuere et numerum diuisit l ICOTHTATA. TNETTA. ΞENKATA. PIOMON. ΔIPIICEN. *K* ICOTHTATETAZEN *spatio duarum* *lin.* *rel.* *om.* *sqq.* usque ad τέκνον *H* 13 *Idem*] *r* *dem* *R* *eisdem*] *d* *isdem* *D* *Eur.* *Phoen.* v. 582 *Matth.* 591 *Valck.* *cf.* *lib.* II l. l. 14 *απωλομεσθα* *A* *απολομεσθα* *K* *απωλομεσθα* (*απολομεσθα*)

d] ΔΙΑ ΚΑΚΟΦΑΥΔΕ ΣΕΥΣ (*hoc* *voc.* *in litura*) ΤΕΚΝΟΝ *D* ΑΠΟΛΟΜΕΘΕΑ ΔΙΚΚΟΚΟΠΤΕΥΟΥΔΕΙΣ ΤΕΚΝΟΝ *G* ΑΠΟΛΟΜΕΘΑΙ ΔΙΑ ΚΑΚΟΥΣ; ΠΑΙΔΕΥΘΕΙΣ; ΤΕΚΝΟΝ *in lac.* *a pr. m.* *relictam* *add.* *versu* perisse propter malos corriges filios *inseruit* l σπεύδεις] ΑΠΕΙΝ *R* 15 *In* (*Inuenitur* *g*) tamen etiam .m. *G* possitum *g* 16 *mure* *A* 17 *Callimachus* *DHGLK* *in Altiōis* *lib.* I § 30, *in tertio Altiōis* *lib.* II § 12, *fragm.* XXVII *Bentl.*

18 ΤΟC *DKl* ΤΑC *G* Τ**C* *L* ΜΝΗCΑΡΧΙΟC *A* ΜΝΗCΑΡΧΙΟC *R* ΜΝΕCΑΡΧΙΟC *D* ΤΩCΜΕΝΟΜΝΗCΑΡΧΙ *rell.* *om.* *H* ΕΦΝ *R* ΕΦΕ *GL* ἔφη — συναίνῳ *om.* *D* ΕΦΗ ΧΗΝΟC ΟΔΗCΥΝΑΙΝΟ *d* ξένος] l ξ**noc* *L* συναίνῳ] l CYNAIN *L* CINAINΩ *R* CYNΔINΩ *A* *verba* sic *TOCMEN*, *o*, *MNH*, *APX*ΕΙΟC, *ΕΦΕ*, *ΞΕΝΟC*, *ΩΔΕ*, *CYNAINΩ* *diuisa* proprium (*TOCMEN* *scil.*!) *mneticus* antiquus dicebat peregrinos hic proprium nomen (*CYNAINΩ*!)